

Gözden salmaň

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Gözden salmaň GÖZDEN SALMAÑ

Dört gün bәri bir jümlәni gaýtalap gelýärin: «Ýkyylan köpmilletli imperiyalaryň yzynda galdyran problemalaryny bir asyrlabam düzedip bolmaýar».

Birinji jahan urşunda Osmanlyny ýukan imperializm onuň yzynda galanlary paýlaşyp bilmәn, Ikinji jahan urşunyň turmagyna sebäp boldy. Ondan soñam Ýakyn Gündogarda (we Balkanlarda, Kawkazlarda) uruşlar az bolmady.

«Hamas»-Ysraýyl urşuna şu analiz bilen başlamak gerek.

Ysraýyla hüjüm gurayán «Hamasyň» syýasy şahamçasy «Izzeddin el-Kassam» brigadalarynyň gürrüñini edýärin.

Izzeddin el-Kassam (1882-1935) – osmanly raýatydy. Kakasy Osmanly şerigat sudunyň wezipeli işgäridi we hanafy-kaderiye tarykatynyň ýerli ýolbaşçysydy. Atasy-da tarykatyň belli şeýhidi. Maşgala Yrakdan Jebelä göçüpdi.

El Kassam «El Ezher» uniwersitetinde okamak üçin Kaire gidipdir. Onuň bu ýerde musliman reformisti Muhammet Abdodan bilim alandygy aýdylýar...

Yzyndan Abdonyň «okuwçysy» (has soňra «Şuraýy-Osmany» jemgyyetiniň başlygy bolýar) oruntutary M.Reşit Ryza bilen Trablusşamda duşuşandygy aýdylýar...

El Kassam soňra 1909-njy ýylда Jebelä gaýdyp gelýär, kaderiye medresesinde mugallymlyk we gezende wagyzçylyk edipdir.

Şorag şu:

Ömrüni yslamy taglymat bilen geçiren El-Kasymyň ady nädip,

neneň-niçik edip, «Hamasyň» ýaragly güýçlerine dakylý?

* * *

El-Kasym Osmanla bagly bolupdyr.

İtalýan imperializmi Tripolini basyp alanda, watan goragy üçin pul toplaýar.

«Eý Rahman, eý Rahym,
Soltanymyza muzapbar eýle!
Hem duşmanymyz italýanlary ýeň!»

– diýip gimn ýazýar. Uruşmak üçin üýşüren ýüzden gowrak watan

goragçysy bilen Iskenderuna gelýär. Osmanly hökümeti Balkan frontyny güýçlendirmek üçin Tripoliden elimi ýuwansoñ, El-Kassam dogduk depesine dolanmaly bolýar.

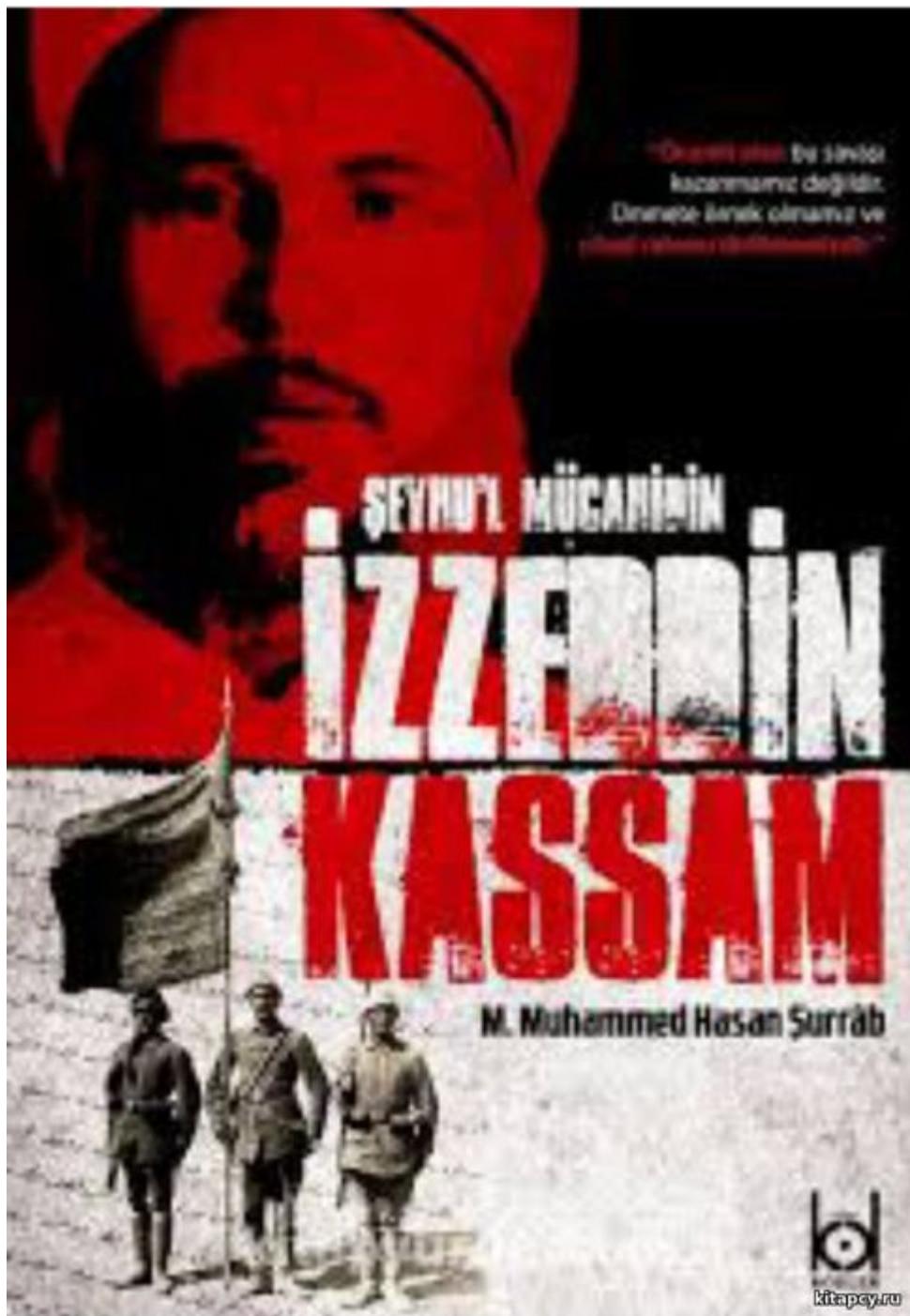
Ýöne ol indi jihatçy urşujydy...

Birinji jahan urşunda osmanly goşunyna goşulýar, harby tälim aldy «Teşkilaty-Mahsusanyň» (Osmanly kontrrazwedkasy) nökeri bolýar. Yslam watançylaryna guramaçylyk edýär.

Osmanlynyň ýykylmagy bilen Siriýany basyp alan fransuz imperializmine garşy daga çykýar, fransuz goşunynyň üstüne çozuşlary gurnaýar.

Yztutarlary jöhit fondy tarapyndan satyn alynan ekin meýdanlary bilen güzeranyny dolaýan kärendeçi garyp daýhanlar bolýar.

Araplary gyraqladýan ibrany işçi güýji syýasatynyň netijesinde Haýfa şäherine süýsen demirgazyk Palestinadaky garyp muslimanlaryň arasynda El-Kassamyň ady dillere dessan boldy...

* * *

El-Kassam fransuz imperializminiň golastyndan iňlisleriň golastyndaky Haýfa geçdi. Iňlisleriň we jöhitleriň üstüne çozmak üçin gijeki düşelgelerde watançy podrazdeleniyeleri birleşmäge çagyryan joşgunly syýasy-dini wagylary etdi...

Ierusalimiň baş müftüsü (has soňra Gitlere ýakynlaşan) Emin el-Hüseýni bilen gatnaşyk açdy. İlkibaşda aralary erbedem däldi, emma iňislere garşıy gozgalaňa gatnaşmagyny talap edende, El-Hüseýni boýun towlady welin, aralaryna tow düşdi. Şeýle-de:

Iňlis imperializminiň däl-de, jöhit giñelmeleriniň birinji duşmanydygyny öñe sürýän dünýewi-milletçi «Hizb El Istiklal» ýaly partiýalardan arany açdy. Palestinada ösüp-örňäp barýan çaknyşygy sap dini göreş hökmünde gördi.

«Gara el» şeýdip guruldy. Bölünüşikler bolup geçdi. Ybraýym el-Kabiriň ýolbaşçylygyndaky topar, iňlis we jöhit obýektleriniň üstüne cozuşlary guramagy dogry hasaplaşa, El-Kassam ýaragly gozgalaň turzardan ir hasaplady...

Palestin polisiýasynyň işgäri Moše Rozenfeld öldürildi. Iňlis polisiýasy Ýabadyň golaýyndaky gowakda El-Kassamyň daşyny gabady. Çaknyşykda El-Kassam wepat boldy.

Boýun egmezligi we göni ölüminden üstüne ýöremegi rowaýata öwrüldi. «Ölüminden ýaşap ýöreniňden has owadan gürleyär!»

Birnäçe palestin topary onuň adyny gösterdi. Iň soňky bolup «Hamas» ýaragly podrazdeleniýesine bu ady dakdy...

Sözümiň başyna gaýdyp gelip, şu soragy bereýin:

Sowukganly dindar sopyny ýaragly göreşe näme iterdi?

Imperializm faktoryny gözden salsaňyz, detallaryň içinde boglup galarsyňyz.

Soner YALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 10.10.2023 ý. Publisistika